

Director Editorial: Juan Rubio.

Redactor Jefe: José Lorenzo.

Coordinador: Jordi Llisterrí.
jllisterri@vidanueva.es

Diseño: Sonsoles Hernández.

VidaNueva.es

VN Catalunya

Noviembre 2012 · Nº 6

SE135821

L'escola cristiana

El 1976, el document *L'escola cristiana que volem*, aprovat pels bisbes catalans, ja parlava d'una escola cristiana necessàriament oberta a tothom. No una escola catòlica només per a catòlics, sinó al servei de l'educació i de la promoció de totes les persones. Premonitori.

Això ha portat que la majoria d'escoles cristianes siguin un reflex del lloc on estan assentades. Amb un gran nombre de famílies immigrants als barris on s'ha establert la immigració. I amb un perfil majoritari de famílies no practicants, allunyades de l'Església però obertes a l'Evangelí, a mesura que la secularització s'ha anat instal·lant a les ciutats i pobles de Catalunya. Convertir les escoles en un reducte catòlic potser les hauria fet més immaculades, però també més irrelevantes. En canvi, ara tenen l'oportunitat de ser la primera experiència eclesial que tenen moltes famílies.

És una gran responsabilitat que ha demanat reformular de dalt a baix la pastoral dels centres escolars. Com es recull en aquest número, es tracta de presentar de nou l'Evangelí d'una manera imaginativa i cordial, i deixar que cadascú faci el seu camí. Quin millor espai per a la Nova Evangelització.

UNA ESCOLA OBERTA A JESÚS

L'evangelització a l'escola cristiana

JORDI LLISTERRI

No és un tema nou per les escoles cristianes. Sempre hi ha hagut una preocupació per l'àmbit pastoral. Però si es parla amb responsables de diverses escoles i d'entitats que les agrupen, és clar que cada vegada ocupa més espai. La pastoral ha deixat de ser un apèndix o unes hores encarregades a un germà o a una monja. Ha estat la manera de respondre a una comunitat escolar canviant, on moltes famílies ja no són practicants o en la qual s'acull un gran nombre de fills d'immigrants amb cultures i tradicions religioses diferents. Una escola que està oberta a tothom, però també oberta a presentar **Jesús** als seus alumnes.

En els ordes religiosos amb més presència escolar, com els jesuïtes, les Vedruna o els escolapis, aquest procés també ha coincidit amb una reorganització de la direcció dels serveis educatius. La proposta evangelitzadora de l'escola no n'ha quedat al marge.

Una preocupació creixent

Els jesuïtes van integrar fa pocs anys la titularitat de les set escoles que hi ha a Catalunya en una nova fundació. "La nova estructura ha posat les escoles en una xarxa, on treballen conjuntament els diferents centres. És un context en què ha anat disminuint la presència dels jesuïtes a les nostres escoles i que ens ha empès cap a una nova estructura pastoral", explica **Enric Puiggròs**, de la Fundació Jesuïtes Educació i responsable de pastoral juvenil. Parla d'un "punt d'inflexió" i de "posar-se les piles" en un context que "ens demana una resposta permanentment nova i posar els elements que permetin

una acció pastoral significativa per als nostres joves".

Les Vedruna són la congregació religiosa amb més escoles a Catalunya, 36. També van crear un equip pastoral conjunt. **Josep Closa**, de l'equip de gestió de la Fundació Vedruna Barcelona, explica que, a partir d'uns objectius pastorals que han de treballar tots els centres, cada escola ha de tenir un pla de pastoral adaptat a la seva realitat. "Hi ha hagut una evolució per passar a mirar-s'ho tot de forma integral. Hem volgut que cada escola tingui un equip pastoral, i persones amb una disponibilitat horària que puguin exercir bé la seva funció". Un equip que assumeix des de l'activitat del "Bon dia" que es fa cada matí quan s'arriba a l'aula, fins a l'assignatura de Religió.

També l'Escola Pia ha coordinat en els darrers anys l'organització de les vint escoles que tenen a Catalunya, i això ha implicat un treball pastoral més conjunt. "El desig de

trobar espais per celebrar la fe no s'ha perdut mai, però ara estem en un moment de revitalització", explica **Joan Vila**, secretari general de les institucions educatives de l'Escola Pia de Catalunya.

Aquest impuls pastoral també s'ha donat en moltes escoles parroquials. El punt de partida era diferent del de les escoles religioses, perquè la resposta de cada escola en aquest aspecte era molt diferent segons el rector o la comunitat parroquial a què estaven vinculades. **Cristina Manresa**, directora de l'Escola del Bon Pastor i responsable de la comissió pastoral de la Fundació d'Escoles

Enric Puiggròs

Les activitats pastorals, integrades en la vida escolar

FUNDACIÓ ESCOLA CRISTIANA DE CATALUNYA (FECC)

Joan Vila

Cristina Manresa

VEDRUNA

SALESIANS

CLASSES DE TOTES LES RELIGIONS

Una nova realitat l'han trobat les escoles cristianes que han acollit majoritàriament fills d'immigrants. A ciutats com Olot, Balaguer, Tàrraga o Calella, els escolapis tenen escoles amb una quarta part dels alumnes de famílies de religió musulmana o sikh. Les Vedruna del Raval de Barcelona tenen alumnes de fins seixanta nacionalitats i cultures diferents.

Joan Vila explica que “aquesta realitat ens ha fet pensar que l'escola havia de ser un entorn inclusiu i que dins de l'escola no hi podia haver diferències en funció de la tradició religiosa de cada alumne”. Amb aquest criteri van optar per oferir una assignatura de cultura religiosa. I estan satisfets dels resultats: “Explicant també els continguts de la religió catòlica, és un espai de trobada entre nens i nenes de religions diferents. Per exemple, per poder compartir amb nens musulmans com fan ells la pregària”. També les Vedruna han fet una aposta semblant i han editat uns materials propis que ara estan utilitzant una cinquantena d'escoles a Catalunya.

Parroquials de Barcelona, explica que la majoria són “escoles ubicades en entorns molt perifèrics, de barri, sense grans recursos i amb professors molt vocacionals”. Durant molts anys, els “ha faltat una xarxa al darrere de persones que ajudin i que marquin una línia”. Per això, els darrers anys han impulsat que cada escola tingui un responsable de pastoral i que aquest treball sigui compartit per tot el centre. Des de la Fundació, han elaborat uns objectius comuns, s'ha ofert formació, i els responsables de pastoral de les disset escoles treballen conjuntament: “En pocs anys hem avançat molt. S'ha pres consciència que és fonamental que els nostres alumnes dediquin un temps a aquest aspecte”.

Continuïtat pastoral

Aquesta nova organització pastoral respon sobretot a una nova realitat: la majoria de famílies que escullen l'escola cristiana no són creients o practicants. Joan Vila explica que, en aquest context, proposar explícitament el missatge de Jesús “no és fàcil, però si no ho fas en l'entorn escolar, on ho fas? L'Església no té gaires espais alternatius per fer aquest oferiment”. Una oferta que es fa als alumnes però també als pares, “als qui diem que no s'oblidin de pensar en aquest aspecte i que, si ho viuen i ho creuen, no els faci mandra viure això amb els fills”.

Com els escolapis, diverses escoles ofereixen fora de l'horari escolar la catequesi de primera comunió i de confirmació al mateix centre. L'activitat que generen aquests grups dels diversos centres de l'Escola Pia l'han organitzada a través del moviment Mou-te. Als més grans, o als que ja han acabat l'etapa escolar, se'ls convida a vincular-se amb altres obres com Educació Solidària

→ o Servei Solidari. Algunes escoles també tenen una eucaristia familiar. Vila explica que la continuïtat quan s'acaba la primària és difícil –“però també passa amb el futbol”– i destaca que a les parròquies que tenen els escolapis al barri la majoria de joves que es confirmen o de nens que fan la comunió són alumnes de l'escola.

En el cas de les Vedruna, explica Josep Closa, dins l'horari escolar les celebracions es fan “amb un estil que prima molt més allò que té més a veure amb els valors”. Normalment són celebracions relacionades amb els temps litúrgics i la confessionalitat es gradua en funció del tipus d'alumne que hi ha a cada escola. També es promou la participació en activitats de voluntariat de la Fundació Vedruna o la continuïtat amb altres ofertes pastorals. El que destaca és el contacte i la coordinació amb les parròquies, sobretot en ciutats més petites: “Hi ha activitats de la parròquia que es fan a l'escola i s'organitzen els horaris de les activitats extraescolars perquè

Mireia Galobart

Josep Closa

lia no és creient, per fer la primera comunió i l'última, no val la pena”. Per això, vinculen la catequesi de comunió a dues parròquies del barri; perquè s'hi impliqui la família. Ella també hi participa perquè els pares hi vegin un lligam.

En canvi, la confirmació sí que la preparen al migdia a la mateixa escola, perquè ja és una decisió dels alumnes. També acompanyen els més grans a activitats de voluntariat fora de l'escola compartides amb el Casal Loiola dels jesuïtes, o a experiències a Taizé o a Lourdes. I a la mateixa escola, cada dijous fan una eucaristia per a les famílies que volen participar-hi.

Més implicació dels pares

“Hi ha un eix transversal que passa per totes les assignatures i tots saben que vénen a una escola cristiana”, remarca Galobart. I quan parla de resultats explica que la reacció dels pares és molt positiva: “Demanen cada vegada més. Hem passat un temps de baixada, molt de baixada,

però ara passem un temps en què més pares ens insisteixen més en els valors cristians”

Des de les escoles parroquials, la preocupació també és aconseguir una continuïtat pastoral. “La dificultat que tenim és que, a la majoria de parròquies, de gent jove no n'hi ha, i la connexió amb la parròquia depèn molt del rector”, diu Cristina Manresa. També explica que algunes escoles estan plantejant-se d'oferir la catequesi a l'escola, ja que veuen que els nens no van a la parròquia. Però parla molt positivament del seu cas al Bon Pastor, on molts nens formen part del MIJAC (l'Acció Catòlica infantil) de la parròquia. També els han funcionat molt bé les pregàries que fan al migdia a l'escola. Ho van començar un Advent, i els mateixos professors

FECC

no coincideixin amb la catequesi. És una relació natural”.

Aquesta proposta té una bona resposta dels pares. “Com que el tracte és molt respectuós, veuen molt bé el fet que els seus fills visquin un procés d'interioritat, com un primer pas a l'espiritualitat, i que si volen puguin fer un pas més”, diu Closa.

Les escoles que no tenen una xarxa tan àmplia com els grans ordes religiosos no queden al marge d'aquesta preocupació pastoral. Cadascú busca solucions adaptades al seu context. A l'Infant Jesús, del carrer Avenir de Barcelona, tenen el seu model. **Mireia Galobart**, la religiosa titular de l'escola, explica que “si la famí-

L'Església no té gaires espais alternatius per proposar explícitament el missatge de Jesús

FECC

INFANT JESUS

que hi van assistir van demanar de repetir-ho. Creu que això s'explica "perquè les persones necessitem espais de plantejar-nos les coses a fons i, en canvi, en la vida de l'escola hi ha moltes presses, reunions o activitats que cal preparar, i mai no tenim espais per a això".

També els jesuïtes pretenen convidar a un recorregut més llarg. "Des de l'escola s'ofereixen recessos, grups, activitats..., però sempre hi haurà una oferta que empalmi amb una experiència de pertinença eclesial fora de les fronteres de l'escola. Aquest és el punt en què esmercem més esforços", explica Enric Puiggròs. Una de les experiències més enfocades en aquesta direcció és la Pasqua Jove de Raïmat, que aquest curs farà deu anys.

Puiggròs resumeix la seva experiència valorant "que després d'uns quants anys hem arribat a una certa síntesi d'una pastoral més explícita i una de més implícita, amb un accent en la interioritat de la per-

ESCOLA RA

testimoni

JOAN VERDÉS. Mestre del Parvulari
Claret i de l'Equip de Pastoral

Així és el bon dia

Les nenes i els nens del Parvulari del col·legi Claret de Barcelona, com els d'altres escoles, cada matí a primera hora dediquem una estona a fer i viure "l'acollida". També ho fan la resta de les etapes educatives del centre. És la manera que tenim de començar la jornada: una rebuda cordial per part de les mestres i una activitat que varia en funció del dia.

És dimarts, tres quarts de nou del matí. A la classe dels Peixos de P-3 es preparen per anar a la sala on faran l'acollida. Es troben amb les altres tres classes de P-3. Després de cantar la cançó del *Bon dia al dematí*, tots junts escolten el conte *Els pingüins fan nous amics*, que les mestres expliquen amb l'ajuda d'unes titelles que representen les mascotes de les classes. Descobreixen que la millor manera d'ajudar un nou amic que es troba sol és jugar amb ell i fer-li companyia.

Dimecres a primera hora, la classe dels Estels (P-4) seuen a terra davant la mestra. Després de preguntar-los com han passat la nit i com es troben, tots s'afegeixen a cantar *El món seria més bonic*. A continuació, amb molt de misteri, la mestra assenyalava el gran sobre que "ha aparegut" enganxat a la pissarra. Un cop han fet algunes hipòtesis, decideixen obrir-lo ben a poc a poc per descobrir què hi ha... una peça de trencaclosques! S'hi veu la imatge de **Maria i Josep** demanant un lloc on passar la nit. Molt engrescada, una de les nenes diu que pot ser la peça que els falta per continuar construint el puzzle del pessebre que tenen a la classe... Dins del sobre troben una breu nota amb la cita de l'Evangeli que els recorda aquell moment. També hi ha, ben curiosament retallats, 25 petits dibuixos d'unes mans obertes. Què volen dir?... Després del diàleg amb els alumnes, la mestra els ajuda a reflexionar sobre quines persones els han ajudat des que s'han llevat i sobre com poden ajudar els qui els envolten. Aquestes respostes, ella les escriurà a cada dibuix i els nens se'ls enduran a casa. Amb la nadala *A Betlem me'n vull anar* acaben l'acollida.

Ja és dijous. Les dotze classes del Parvulari es troben a la Sala de Psicomotricitat en l'acollida conjunta. Es va donant la benvinguda a cadascuna de les classes i amb un parell de cançons participatives comencem. Les mestres els expliquen el conte d'aquells dos germans que sempre es barallaven i que un dia... Després, una reflexió, una petita pregària i una cançó.

És la concreció del que programem cada setmana amb un "valor" o tema per treballar: respecte als companys, la figura de Maria, valorar i cuidar el material, la Mare de Déu de Montserrat, l'agraïment, la Vella Quaresma... Un dia tots junts a la Sala, un dia les classes d'un curs, i els altres tres dies a cada aula. Les acollides d'inici i de final de curs, així com les dels tems litúrgics, les fem proposades i preparades des del Departament de Pastoral de l'escola i estan relacionades amb el lema anual del centre.

Aquests darrers anys hem digitalitzat molts dels recursos que fem servir a les aules per fer-los més visibles i atractius. No és estrany que cada classe pugui anar "descobrint" mitjançant la pissarra digital la història d'aquell pastor que ha perdut una ovella, o la d'aquell GPS tant particular que ens apropa a Betlem.

sona des de la tradició cristiana". Això es concreta en el fet que dins de l'escola "hi pot haver activitats ofertes a tots, però voluntàries, de celebracions religioses i sagraments, i hi pot haver activitats en les quals no hi haurà explicitació religiosa però sí un itinerari per anar a fons en l'experiència espiritual".

J. L. L.

Hoy, la mayoría de familias que acuden a la escuela cristiana no tienen otro referente eclesial. No se puede renunciar a ofrecerles a todas ellas el Evangelio de una manera creíble. Esta es la propuesta que recoge en el libro *Nueva Evangelización en la Escuela Católica* (publicado en catalán por Edebé y en castellano por CCS). El salesiano **Francesc Riu** lanza su propuesta desde la experiencia de casi 30 años (1977-2005) dirigiendo la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, y tras analizar a fondo la propuesta de la nueva evangelización que ha renovado **Benedicto XVI**.

¿Qué cabida tiene la evangelización en las escuelas?

Los padres que hoy llevan a sus hijos a las escuelas católicas conocen su carácter propio, lo aceptan, o como mínimo, tienen el compromiso de respetarlo. Por lo menos, tienen una actitud abierta. Es un espacio en el que se puede realizar el Atrio de los Gentiles. En la escuela conviven creyentes y practicantes, gente que creía y no practica, gente que no cree pero que está bautizada, gente de otras confesiones... El encuentro con Cristo para algunos será

normal porque viven la fe cristiana, pero para otros será la primera vez que oyen hablar de Él. No vienen a buscar esto específicamente, pero tampoco a rechazarlo.

Así, la misión será hacer presente el mensaje del Evangelio. La pregunta es cómo lo haces para que gente con situaciones tan distintas conozcan algo de Jesucristo y estén en condiciones de comprenderlo y de aceptarlo si reciben el don de la fe.

Pero la escuela no es propiamente una parroquia...

Ni tiene la misma tarea que una parroquia. Algunos miembros de la comunidad educativa que son católicos pedirán más, pero no se puede traspasar a la escuela la responsabilidad de la educación en la fe de los católicos, que es una responsabilidad de toda comunidad cristiana. En todo caso, fuera del ámbito académico, y

”No podemos echar la culpa a los otros de la situación del cristianismo europeo

de manera totalmente voluntaria, se pueden hacer propuestas de educación en la fe.

Los agnósticos, los que profesan otras religiones, los que fueron bautizados, algunos católicos... forman parte de la escuela. Respetando la libertad de cada persona, hacer presente el mensaje del Evangelio no perjudica a nadie.

Un cambio profundo

Las conclusiones y las proposiciones del reciente Sínodo de los Obispos sobre la Nueva Evangelización, ¿se han fijado en la escuela?

Muy poco, la verdad. Esperaba mucho más. Lamento que no se hayan tomado en consideración las intervenciones relativas a esta cuestión, crucial para el conjunto de la Iglesia. Por ejemplo, el Superior General de los Maristas, **Emili Turú**, expuso realidades y propuso iniciativas que merecen ser tenidas en cuenta. Estoy seguro de que Benedicto XVI lo hará. No en vano, 56 millones de niños y jóvenes de todo el mundo se educan en escuelas de la Iglesia católica.

Dijo que su libro podría incomodar a algunos. ¿Por qué?

Por poco que se reflexione, todo el mundo se da cuenta de que la nueva evangelización supone un cambio

Hacer presente el mensaje del Evangelio en la escuela no perjudica a nadie

profundo. Siendo lúcidos y honrados, esto provoca recelos, sobre todo en algunas personas que en los últimos años han trabajado mucho y, ahora, les dices que es necesario replantear todo lo que hacen. También están los que te dicen que una nueva evangelización agresiva no lleva a ninguna parte y que la identifican con la voluntad de volver al preconcilio. Y yo me pregunto, ¿por qué tiene que ser agresiva y preconiliar? El cardenal **Walter Kasper** lo explica muy bien cuando habla del desafío de la nueva evangelización. No debemos buscar las causas de la situación del cristianismo europeo echando la culpa a los otros. Y volver al preconcilio sería volver a hacer mal lo que se hizo mal. Ahora estamos viviendo las consecuencias de esa formación basada en impartir doctrina. Así andamos.

Lo que ya preveía el Concilio Vaticano II es que habría “cambios profundos y acelerados” que afectarían a la sociedad y a la forma de ser y de hacer de la Iglesia. En este punto, la pregunta es, ¿cómo evangelizarás si

no te das cuenta de que todo el entorno en que cual vives está cambiando profundamente?

¿Qué es lo que ha fallado en la escuela católica?

En toda España, y quizás no tanto en Cataluña, mientras crecía la diversidad de personas que acogía la escuela cristiana, muchos centros seguían pensando solo en educar en la fe. ¿La fe de quién? Pues la fe de los pocos que la tenían. El error de dirigirte a los no católicos con los mismos esquemas con los que hablas a los católicos. Otros, ante la dificultad de enseñar religión católica a no católicos, la suprimieron. También nos hemos encontrado con escuelas en las que la excelencia educativa está perfectamente integrada en toda la estructura escolar, pero, en cambio, el responsable de la cuestión pastoral es una persona que viene de fuera y que no tiene nada que ver con todo esto. Esto no es una escuela evangelizadora. Una escuela evangeliza en la medida en que educa de una determinada manera.

¿Por qué la escuela debe implicarse en la actividad evangelizadora de la Iglesia?

La escuela cristiana es una institución más de la Iglesia que también tiene la misión esencial de la Iglesia: hacer presente en el mundo el mensaje del Evangelio. Esto no significa concebir una escuela para católicos, dando por supuesto que la comunidad educativa es católica, como hasta hace poco se creía.

Una escuela abierta a todos, ¿es inseparable de una escuela cristiana?

Evidentemente. La Iglesia ofrece, abre las puertas, y lo hacemos de una forma en que todo el mundo se sienta cómodo y vea respetadas sus convicciones. Pero tiene un carácter propio y esta es nuestra oferta. Debe hacerse así, porque la Iglesia debe ofrecer su mensaje a todo el mundo, pero teniendo en cuenta la situación en la que se encuentra cada persona. Pero como dice el rector mayor de los salesianos, **Pascual Chávez**: “No podemos privar a nadie el acceso a Cristo”.

Nos afecta

Y, ¿cómo hacerlo?

Cada escuela es diferente. Lo que propongo es que se tomen decisiones a partir de la realidad. Los responsables de la escuela deben preguntarse qué se puede hacer para continuar manteniendo presente el mensaje del Evangelio en este mundo plural y en una comunidad escolar diversa. En ningún caso, si somos mínimamente lúcidos, podemos decir que a mi esto no me afecta.

La nueva evangelización se ha centrado, sobre todo, en observar la realidad de los países de antigua cristiandad. La mayoría de gente no son los antiguos paganos, ya han oído hablar del cristianismo y muchos están bautizados, pero no forman parte de la comunidad cristiana. La Iglesia no puede olvidar a esta gente. Y para llegar a ellos, es necesario repensar toda la actividad pastoral. Si nos limitamos a enseñar doctrina, a la primera de cambio todo se va al traste.

JORDI LLISTERRI

A la Fundació Escola Cristiana de Catalunya, que agrupa més de 400 centres, no han descobert ara que la pastoral és important. “Sempre s’ha treballat molt” explica **Rosa Maria Piqué**, cap de l’àrea educativa de la Fundació, per fer una panoràmica dels serveis que ofereix.

La tasca principal és la formació dels mestres i l’acompanyament als responsables de pastoral. Això implica des d’oferir recursos per celebrar els temps litúrgics, fins ajudar a implicar tot el claustre en la pastoral. La proposta més formal és el Postgrau en Escola de Pastoral Educativa que ofereixen amb la Fundació Blanquerna des de fa sis anys. A més, també organitzen cursos a demanda per a escoles o congregacions religioses, que algunes amplien a professors de fora de Catalunya.

Per afavorir la formació continuada i compartir experiències, des de fa sis anys la Fundació organitza una Jornada de Pastoral Educativa que en les darreres edicions ha aplegat unes 200 persones. A aquesta convocatòria s’hi ha sumat la Jornada de Mestres i Professors de Religió, organitzada conjuntament amb les delegacions d’ensenyament dels

bisbats catalans, que en la darrera edició celebrada a Lleida va reunir 400 participants.

També fan periòdicament reunions amb responsables de pastoral per zones. Alhora, la Fundació disposa d’un banc de recursos i materials pedagògics i atenen tot tipus de consultes sobre qüestions curriculars o legals.

Dins de l’àmbit de pastoral, també hi ha l’experiència de FEAC (Família Escola Acció Compartida), amb vint anys de recorregut. El centenar

FECC

Formar i ajudar els mestres

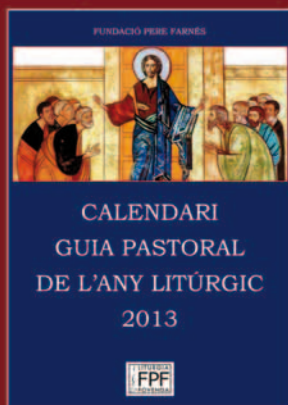

Rosa Maria Piqué

d’escoles que hi participen ofereixen sessions de reflexió compartida amb pares i mestres sobre l’educació dels fills, i l’àrea de pastoral prepara les fitxes de treball de l’àmbit *Crèixer en la fe*.

Finalment, també s’ha estat atent a esdeveniments eclesials rellevants. Es va fer per la visita de **Benet XVI** i aquest octubre s’han enllestit uns materials per treballar l’Any de la fe en l’àmbit escolar. En aquest cas, s’han centrat en la iniciació en la confiança en **Jesús**.

Disponible ja a les llibreries el:

Preparat per Pedro Farnés Scherer, Pbro.
i editat en castellà i català

L’edició d’aquest any del nostre Calendari Guia Pastoral ofereix, en cadascun dels seus mesos com habitualment, una nota sobre el sentit actual d’alguns gestos de la litúrgia eucarística. Explica detalladament com procedir i quins elements s’utilitzen cada dia i constitueix així un instrument molt útil no únicament per als ministres de l’Església i per als religiosos sinó també per als laics, cada dia més nombrosos, que s’incorporen a la litúrgia de les hores.

PVP: 17,50 € (IVA inclòs)

ISBN: 978-84-939108-5-3 (Edició en Castellà)

Nombre de pàgines: 415 (12,5 cm x 17cm)

ISBN: 978-84-939108-6-0 (Edició en Català)

Enquadernació: anelles-espiral

DISTRIBUCIÓ I COMANDES:

Obra Cultural C/ Roger de Llúria, 4 -08010 Barcelona

Telf: 93 318 18 96 o 605272686 • Correu electrònic: editorial@obracultural.e.telefonica.net